

ALKOHOLIZAM - PRIMJER DOBRE PRAKSE TIMSKOG RADA SPECIJALISTE MEDICINE RADA I LIJEČNIKA OBITELJSKE MEDICINE

UVOD

Radna sposobnost je sposobnost radnika za obavljanje određenog posla s obzirom na specifične radne zahtjeve svakog radnog mjesta, izobrazbu radnika, zdravstvenu sposobnost i njegove psihičke mogućnosti. Cilj ocjene radne sposobnosti je prvenstveno očuvanje zdravlja radnika, u smislu prevencije nastanka ozljeda na radu, profesionalnih bolesti, bolesti povezanih s radom kao i sprečavanje nastanka invalidnosti. Poslodavcima je ocjena radne sposobnosti radnika važna zbog pravilnog odabira radnika za pojedina radna mjesta, održavanja kontinuiteta procesa rada, s ciljem smanjenja gubitaka povezanih s odsutnošću s posla, dugim bolovanjima i preranim umirovljenjem.

Ovisnost o alkoholu predstavlja veliki problem pri ocjeni radne sposobnosti radnika koji su zbog toga često poslani na izvanredne liječničke preglede u ambulante medicine rada. Kontrola alkoholiziranosti na radnom mjestu provodi se u nekim kolektivima i definirana je ugovorima i zakonskim regulativama koje nalažu sigurno udaljšavanje alkoholiziranog radnika s njegovog radnog mjesta, u slučaju saznanja da je konzumirao alkohol ili je vidljivo alkoholiziran.

U skladu s odredbama čl. 64. Zakona o zaštiti na radu zabranjeno je uzimanje alkoholnih pića i drugih sredstava ovisnosti prije rada i tijekom rada te njihovo unošenje u radne prostorije i prostore. Osim toga, poslodavac ima mogućnost,

prema odredbama članka 108. Zakona o radu, otkazivanja ugovora o radu takvom radniku zbog teže povrede obveza iz radnog odnosa, u što se ubraja dolazak na posao pod utjecajem sredstava ovisnosti, odnosno njihovo uzimanje na radnom mjestu, uručiti opomenu pred otkaz ili sam otkaz radnog odnosa.

Multidisciplinarni pristup tom problemu zahtijeva suradnju specijaliste medicine rada, obiteljskog liječnika, psihologa, psihijatra i po potrebi ostalih specijalista medicinske i nemedicinske struke. U čitav postupak liječenja i rehabilitacije može biti uključen i poslodavac pod uvjetom da radnik to želi jer nadležni liječnik medicine rada bez dozvole radnika ne smije poslodavcu iznositi njegov problem.

PRIKAZ SLUČAJA

Pacijent star 54 godine dolazi na periodični pregled. U prethodnim dolascima ovog pacijenta zabilježene su privremene nesposobnosti za rad u trajanju od 3 mjeseca zbog konzumacije alkohola. Po zanimanju je bravar, poslovi koje će obavljati su bravarsko-monterski poslovi, prema Pravilniku o posebnim uvjetima rada (N.N., br. 5/84.) članak 3.; točke 2, 5, 10, 17. Od ozljeda na radu zadobio je nekoliko udaraca i posjekotina koje nije prijavio, dokazane profesionalne bolesti također nisu zabilježene. Liječi se od arterijske hipertenzije unazad godinu dana, ima povremenih problema s pićem, a zadnje 2 godine mu je

povišen šećer u krvi. Anamnestički pacijent iznosi podatak o povremenom opijanju, za sada nije tražio pomoć obiteljskog liječnika, ni psihijatra, osjeća se depresivno, ne može spavati i muče ga probavne tegobe-gastritis.

U kliničkom statusu, osim tremora gornjih ekstremiteta i nestabilnosti u Rombergu, nađen je povećan opseg abdomena i tahikardni srčani ritam, f: 108/min. Vrijednosti krvnog tlaka iznosile su 170/100 mmHg, nakon uzimanja antihipertenzivne terapije, u laboratorijskim nalazima GGT je odstupao od normale i iznosio je 330, vrijednosti šećera u krvi natašte bile su 8,1. Ostali klinički status i nalazi dijagnostičkih pretraga bili su u granicama normale. Psihološko testiranje nije rezultiralo većim odstupanjima.

Ocjena njegove radne sposobnosti bila je privremeno nesposoban za točke 2, 5, 10, 17 Pravilnika o posebnim uvjetima rada te kontrolni pregled za 3 mjeseca s nalazima.

Od pacijenta je zatraženo da učini gastroenterološku obradu, da potpuno apstinira od alkohola, uključi se u terapiju psihijatra i posjeti obiteljskog liječnika zbog regulacije tlaka i povišenog šećera u krvi.

S obzirom na prethodne neuspješne intervencije odlučili smo intervenirati i krenuti od njegovog obiteljskog liječnika. U nekoliko navrata pri komunikaciji s njegovim obiteljskim liječnikom i prikazom problema, intervencija je rezultirala uključivanjem pacijenta u psihoterapijski tretman, bolju regulaciju krvnog tlaka od strane obiteljskog liječnika i dijabetološku kontrolu povišenog šećera u krvi. AUDIT test (Alcohol Use Disorders Identification Test) potvrdio je ovisnost o alkoholu. Komunikacija s obiteljskim liječnikom bila je povratna te su od obiteljskog liječnika dobivene povratne informacije o liječenju pacijenta i poduzetim mjerama u cilju zajedničkog rješavanja problema.

Kontrolni pregled za tri mjeseca rezultirao je poboljšanjem općeg statusa pacijenta, boljom regulacijom šećera u krvi i krvnog tlaka i laboratorijskim vrijednostima GGT u padu (139). Pacijent je bio naručen na terapije psihijatra i apstinirao je od alkohola. Pri komunikaciji s obiteljskim liječnikom dobiveni su podatci o redovnim kontrolama u ambulanti obiteljske medicine.

RASPRAVA I ZAKLJUČAK

Alkoholizam i ovisnost o alkoholu ne predstavlja samo medicinski problem, već i socijalni i javno zdravstveni problem. U svakodnevnom radu može biti uzrok učestalih ozljeda na radu. Teško je pravilno procijeniti koliko ozljeda na radu uzrokuje alkohol s obzirom da Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (HZZZO) ne priznaje one ozljede koje su nastale nesavjesnim radom, pogotovo pri radu pod utjecajem alkohola.

AUDIT test dobar je alat za otkrivanje ovisnosti o alkoholu kao i potvrdu postojeće ovisnosti o alkoholu. AUDIT također može pomoći u otkrivanju alkoholizma i štetnih posljedica koje alkoholizam uzrokuje. To je test koji Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) od 1989. godine koristi kao instrument probira za alkoholizam. Kreiran je za zdravstvene i nezdravstvene djelatnike kao alat za otkrivanje štetnog pijenja i njegovih posljedica.

Koliko je pijenje alkohola prisutno među odraslom populacijom u Hrvatskoj pokazuju i istraživanja. Standardizirano europsko istraživanje o alkoholu (SEAS) provedeno 2015. godine u sklopu Zajedničke akcije za smanjenje štete povezane s alkoholom na europskoj razini (JA RARHA) pokazalo je sljedeće podatke o učestalosti pijenja alkoholnih pića u posljednjih 12 mjeseci na odrasloj populaciji u Hrvatskoj (18 do 64 godine). U Republici Hrvatskoj je 78,1 % ispitanika izjavilo da je pilo alkoholna pića u posljednjih 12 mjeseci, što su prilično zabrinjavajući podatci.

Klubovi liječenih alkoholičara, kao potpora ovom problemu, terapijska su zajednica u koju bi trebali biti uključeni svi liječnici koji skrbe o problemu alkoholičara, psiholozi, medicinske sestre i radni terapeuti. S obzirom na to da se javljaju česti recidivi bolesti, potrebna je organizacija takvih klubova ne samo u zdravstvenim ustanovama i mjesnim odborima već i u radnim organizacijama. Stoga je potreban holistički pristup te poimanje radnika-bolesnika kao kompletne osobe u kontekstu njegovog radnog, kulturnog i socijalnog okruženja. Bezuvjetno prihvaćanje radnika-bolesnika trebalo bi značiti pružanje i potporu bez ikakve osude i stigmatizacije društva. Naš veliki učitelj dr. Andrija Štampar naučio nas je da je prosvjećivanje, odlazak na teren jedna od mjera koja dovodi do rezultata u smislu sagledavanja

cjelokupne situacije i mogućnosti intervencije na samome mjestu rada. Tako da timskim radom poslodavaca, liječnika, psihologa, obiteljskih liječnika, psihijatra, socijalnog radnika i ostalih potrebnih članova tima možemo motivirati poslodavce na bolje rješavanje ovog zajedničkog problema i time pridonijeti rješavanju pojedinačnih slučajeva, kojima je često potrebna pomoć prije nego što problem postane prepoznatljiv.

Prevenција, edukacija i osvješćivanje problema među radnom populacijom trebala bi biti mjera koja se stalno provodi jer je alkoholizam na trećem mjestu (iza kardiovaskularnih bolesti i karcinoma) kao problem koji treba rješavati i koji u konačnici dovodi do trajne nesposobnosti za rad, preuranjenog umirovljenja i veće smrtnosti te bi mu trebalo posvetiti mnogo više pozornosti u cilju bolje produktivnosti i očuvanja što dulje radne sposobnosti radnika.

*Renata Ecimović Nemarnik, dr. med., univ. mag.
med., spec. obitelj. med., spec. med. rada i sporta
Dom zdravlja Zagreb Zapad, Zagreb*